

І.О. Канкін, ад'юнкт

В.Б. Ревенко, к.т.н.

Житомирський військовий інститут радіоелектроніки ім. С.П. Корольова

**ДО ПИТАННЯ ПІДВИЩЕННЯ ТОЧНОСТІ СУПРОВОДЖЕННЯ ЛІТАЛЬНИХ АПАРАТІВ
АВТОМАТИЧНИМИ СЛІДКУВАЛЬНИМИ СИСТЕМАМИ**

Розглянута можливість зменшення випадкових помилок спостереження в автоматичних сліdkувальних системах. Наведено результати досліджень.

В [2] описано синтез алгоритму оцінювання стану динамічного об'єкта з підвищеною точністю супроводження літальних апаратів радіотехнічними сліdkувальними системами (РТСС). Зменшення помилок супроводження, що обумовлені навмисним маневруванням і неминучими випадковими відхиленнями цілі від заданої траєкторії внаслідок непередбачених факторів, досягається завдяки введенню додаткового параметра у поліном $A(z)$ чисельника передаточної функції з нев'язки спостереження. Можливості зменшення випадкових помилок супроводження у цьому разі не приділялась увага.

У даній роботі розв'язується задача синтезу алгоритму системи супроводження, еквівалентного з точності оцінювання відомому $\alpha - \beta$ фільтру [3], але з більшими можливостями з точності спостереження при випадкових вхідних діях.

Математична постановка задачі. На вхід алгоритму в дискретні моменти часу $t = nT$ надходить адитивна суміш корисної складової

$$x(n) = x(n-1) + \Delta x(n-1)T \tag{1}$$

та некорельованого збурення $f(n)$, з нульовим середнім, дисперсією $R(n) = M[f^2(n)]$ та $M[f(n)f(n-1)] = 0, M[x(n)f(n)] = 0$, де T – темп обробки інформації; $\Delta x(n-1)$ – перша різниця вхідної координати. Тоді рівняння спостереження має вигляд:

$$g(n) = x(n) + f(n). \tag{2}$$

Необхідно отримати оцінку $\hat{x}(n)$, еквівалентну $\alpha - \beta$ фільтра та управління $u(n)$, оптимальне за критерієм

$$P_v(n) = M[\varepsilon^2(n)] \rightarrow \min, \tag{3}$$

де $\varepsilon(n) = g(n) - u(n)$ – нев'язка спостереження; $P_v(n)$ – дисперсія помилок управління.

Синтез алгоритмів оцінювання та управління. В основу розробки алгоритмів покладено метод синтезу цифрових систем оцінювання з управлінням процесом спостереження [4], який дозволяє окремо задавати точність з оцінювання та управління, використовуючи для цього відповідні передаточні функції.

Згідно з вибраним методом синтезу алгоритми оцінювання та управління визначаються за виразами:

$$\hat{x}(n) = \frac{C(z) - B(z)}{A(z)} \varepsilon(n); \tag{4}$$

$$u(n) = F_e(z) \hat{x}(n), \tag{5}$$

де $C(z)$ – характеристичний поліном замкненої системи, який визначає стійкість; z – часовий оператор; $A(z)$ та $B(z)$ – поліноми чисельників передаточних функцій нев'язок спостереження та оцінювання $\varepsilon(n) = g(n) - \hat{x}(n)$; $F_e(z)$ – передаточна функція алгоритму управління, яка визначається для характеристичного полінома $C(z) = \frac{A(z) - F_e(z)B(z)}{1 - F_e(z)}$.

Для другого порядку астатизму

$$A(z) = (1 - z^{-1})^2 (1 + a_1 z^{-1}); B(z) = (1 - z^{-1})^2 b_0;$$

$$C(z) = 1 + (a_1 + kb_0)z^{-1} + b_0 z^{-2}.$$

Умови еквівалентності з оцінювання фільтра мають вигляд:

$$b_0 = 1 - \alpha; \quad k = \frac{\alpha - 2 + \beta - a_1}{b_0},$$

де α та β – вагові коефіцієнти $\alpha - \beta$ фільтра.

Алгоритми оцінювання та управління, які описують цифровий фільтр другого порядку, представлені виразами:

$$\overset{\xi}{x}(n) = v_3 \overset{\xi}{x}(n-1) + v_4 \overset{\xi}{x}(n-2) + v_5 \overset{\xi}{x}(n-3) + v_1 \overset{\xi}{u}(n) + v_2 \overset{\xi}{u}(n-1), \quad (6)$$

$$\overset{\xi}{u}(n) = v_6 \overset{\xi}{x}(n-1) + v_7 \overset{\xi}{x}(n-2) + v_8 \overset{\xi}{x}(n-3) + v_9 \overset{\xi}{u}(n-1), \quad (7)$$

де $v_1 = 1 - b_0; \quad v_2 = a_1 + b_0(k - 2); \quad v_3 = 2 - a_1; \quad v_4 = 2a_1 - 1; \quad v_5 = -a_1; \quad v_6 = \frac{kb_0 + 2}{1 - b_0};$

$$v_7 = \frac{b_0 + 1 + 2a_1}{1 - b_0}; \quad v_8 = \frac{a_1}{b_0 - 1}; \quad v_9 = \frac{a_1 + b_0(k + 2)}{b_0 - 1}.$$

Таким чином, синтезовано фільтр другого порядку астатизму, еквівалентний за оцінюванням $\alpha - \beta$ фільтра та який може мати більшу точність супроводження.

Аналіз випадкових помилок сталого режиму проводиться відповідно до прийнятих допущень та з урахуванням, що система згладжування, яка розглядається, лінійна. Дисперсія випадкової помилки на виході цієї системи визначається [3, 4] з виразу:

$$\sigma_{\text{вих}}^2 = \frac{\sigma_{\text{ex}}^2}{2\pi j} \oint_{|z|<1} K(z^{-1})K(z)z^{-1} dz, \quad (8)$$

де $K(z^{-1})$ – відповідна передаточна характеристика, σ_{ex}^2 – дисперсія помилок на вході системи.

Вираз (8) може бути зведений [1] до вигляду:

$$\sigma_{\text{вих}}^2 = 2I_k \sigma_{\text{ex}}^2, \quad (9)$$

де I_k – інтеграл Парсеваля k -го порядку.

Передаточна функція за помилкою екстрополяції (управління) алгоритму, що розглядається, має вигляд:

$$K_{\text{гр}}(z) = \frac{(1 - z^{-1})^2(1 + a_1 z^{-1})}{1 + (a_1 + kb_0)z^{-1} + b_0 z^{-2}}. \quad (10)$$

Використовуючи залежність $K_3(z) = 1 - K_{\text{гр}}(z)$, де $K_3(z)$ – передаточна функція замкненої системи, відоме [3, 4] білінійне перетворення дискретного оператора з безперервним оператором та табличне значення інтеграла Парсеваля 4-го порядку [1], отримаємо дисперсію випадкової помилки управління

$$P_v(n) = 2I_4 \sigma_{\text{ex}}^2 = \frac{Q1 + Q2 + Q3 + Q4}{Q5} \sigma_{\text{ex}}^2, \quad (11)$$

де $Q1 = c_3^2(d_0 d_1 d_2 - d_0^2 d_3)$, $Q2 = (c_2^2 - 2c_1 c_3) d_0 d_1 d_4$, $Q3 = (c_1^2 - 2c_0 c_2) d_0 d_3 d_4$,

$Q4 = c_0^2(d_2 d_3 d_4 - d_1 d_4^2)$, $Q5 = d_0 d_4(d_1 d_2 d_3 - d_0 d_3^2 - d_1^2 d_4)$ – складові інтеграла Парсеваля. Коефіцієнти c_i, d_i , де $i = 0, 4$ розраховуються як $c_0 = 1 + kb_0 + b_0 + a_1$, $c_1 = 3 + kb_0 - b_0 + a_1$, $c_2 = -(1 + kb_0 + b_0 + 5a_1)$, $c_3 = 3a_1 + b_0 - kb_0 - 3$, $d_0 = 1 + kb_0 + b_0 + a_1$, $d_1 = 4 + 2kb_0 + 2a_1$, $d_2 = 6 - 2b_0$, $d_3 = 4 - 2a_1 - 2kb_0$, $d_4 = 1 - a_1 - kb_0 + b_0$.

Отриманий аналітичний вираз для дисперсії випадкових помилок управління дозволяє вибрати оптимальне за критерієм (1) значення параметра управління. Для цього перейдемо до відносних помилок

$$\frac{P_v(n)}{\sigma_{\text{ex}}^2} = 2I_4, \quad (12)$$

візьмемо власну похідну від виразу (12) за a_1 та, прирівнявши її до нуля, отримаємо рівняння, розв'язанням якого є оптимальне значення параметра управління:

$$a_1^{\text{opt}} = \frac{8\alpha^2 \beta + 16\alpha \beta^2 - 2\alpha^2 \beta^2 - 3\alpha \beta^3 - \beta^4 - 8\beta^3 + 8\beta^2}{16\alpha \beta + 8\beta^2}. \quad (13)$$

Проведено порівняльний аналіз випадкових помилок сталого режиму запропонованого та відомого $\alpha - \beta$ фільтрів. Отримані аналітичні вирази для коефіцієнта послаблення, який визначається як відношення дисперсій перешкод на вході $\sigma_{ex}^2(n)$ та виході $\sigma_{eux}^2(n)$ систем, що розглядаються

$$K_{пос}(n) = \frac{\sigma_{ex}^2(n)}{\sigma_{eux}^2(n)} = \frac{1}{2I_k(n)}. \tag{14}$$

На рис. 1 показані графіки $K_{пос}(n)$: 1 – з оцінювання алгоритмів, що порівнюються; 2 – із спостереження $\alpha - \beta$ фільтра; 3 – із спостереження запропонованого алгоритму при $a_1 = a_1^{opt}$.

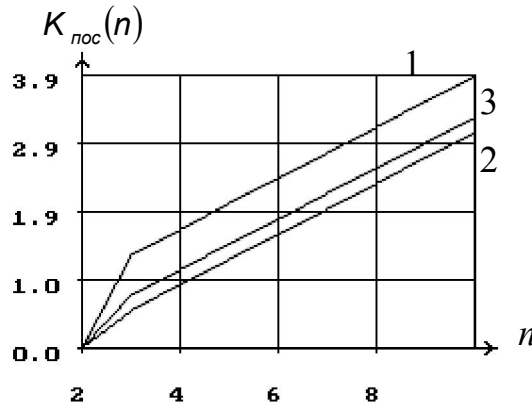

Рис. 1

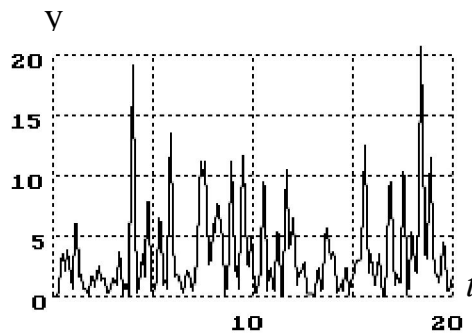

Рис. 2

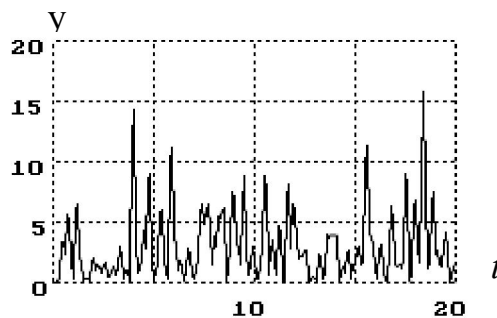

Рис. 3

З графіків можна побачити, що випадкові помилки управління розробленого алгоритму менші, ніж в $\alpha - \beta$ фільтра.

З метою підтвердження теоретичних положень проведено математичне моделювання на ПЕОМ. Модель вхідної дії описувалась поліномом першого порядку (1). Помилки вимірювань моделювались за нормальним розподілом з нульовим математичним очікуванням та дисперсією 50 м^2 . Дослідження проводилось з темпом обробки 1 Гц.

Ефективність синтезованого алгоритму оцінювалась за значенням середньоквадратичного відхилення σ помилки управління (рис. 2) в порівнянні з роботою $\alpha - \beta$ фільтра (рис. 3). З результатів

моделювання бачимо, що при використанні запропонованого алгоритму в автоматичних слідкувальних системах є можливість зменшити випадкові помилки управління в 1.17 раз, порівнюючи з роботою $\alpha - \beta$ фільтра, при заданій точності оцінювання.

ЛІТЕРАТУРА:

1. *Артемьев В.М., Яшугин Е.А.* Основы автоматического управления систем радиоэлектронных средств: Учебник. – Воениздат, 1984. – 456 с.
2. *Канкін І.О., Ревенко В.Б.* Розробка алгоритму оцінювання з підвищеною динамічною точністю спостереження літальних апаратів // Вісник ЖІТІ. – 2001. – № 17/ Технічні науки. – С. 44–46.
3. *Кузьмин С.З.* Основы теории цифровой обработки радиолокационной информации. – М.: Сов. радио. – 1974. – 356 с.
4. *Кузьмин С.З.* Цифровая радиолокация. Введение в теорию. – Киев: КВЦ. – 2000. – 428 с.
5. *Пушкарев Ю.А., Ревенко В.Б.* Новый структурный метод синтеза эффективных цифровых фильтров обработки информации для автоматических следящих систем // Проблемы управления и информатики. – 1995. – № 1. – С. 138–148.

КАНКІН Іван Олегович – ад'юнкт кафедри комп'ютеризованих систем Житомирського військового інституту радіоелектроніки ім. С.П. Корольова.

Наукові інтереси:

– адаптивні алгоритми оцінювання.

РЕВЕНКО Володимир Борисович – кандидат технічних наук, заступник начальника кафедри Житомирського військового інституту радіоелектроніки ім. С.П. Корольова.

Наукові інтереси:

– алгоритми оцінювання для сучасних інформаційно-керуючих систем.

Подано 17.03.2002

Канкін І.О., Ревенко В.Б. До питання підвищення точності супроводження літальних апаратів автоматичними слідкувальними системами

Ревенко В.Б., Канкін І.О. К вопросу повышения точности сопровождения летательных аппаратов автоматическими следящими системами

Revenko V.B., Kankin I.O. To the question of increasing accuracy of escorting aircrafts by automatic tracking systems

УДК 621.396.96

К вопросу повышения точности сопровождения летательных аппаратов автоматическими следящими системами / В.Б. Ревенко, И.О. Канкин.

Рассмотрена возможность уменьшения случайных ошибок наблюдения в автоматических следящих системах. Приведены результаты исследований.

УДК 621.396.96

To the question of increasing accuracy of escorting aircrafts by automatic tracking systems / V.B. Revenko, I.O. Kankin

Reduction the possibility of observation casual mistakes in automatic tracking systems has been considered. The result of investigations are introduced.